

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы
1968 ч. июль 12 | ПЯТНИЦА | № 162 (7005) | Өртөө 2 коп.

ЭКИ БЕЛЕТКЕНИР

Часкы тарылганы болгаш күсү дүмүт ажаап алышыкын сезонунда амыл-ла хей. Ыччалда-а тараажада ол аразында кылыр амыл-ла хей. Часкы тарылга доозулгала турда-ла чайгы чар аңдарылгасы, сугарылга, тарылгаларның ажаалдазы болгаш камгаланы катал-хаара улажыр болбай. Бир кол амыл—дүмүт ажаап алышыкыныга белеткел. Оң иштинде комбайннарның болгаш өске нөдөз амыл-агы машиналарының септелгези, четчелээшкени кол черин элээр.

Комбайн—ажаап алышыкыга эң кол чепсек. Бир эвес комбайннарны эки шынарлыг септеп албайн, ажаап алышыкыга кирер болза, амылды саададыр, шынарны кудуладыр болгаш алызы барып дүмүткө улуг чидиргини таварыштырар апаар. Июль 1-де байдал-биле алгара, республикада тараа комбайннарның септелгези күгүл 26,7 хуу болган, азы септөзө чогуур 929 комбайнның күгүл 248-зи септеттинген болгаш эрткин чылдың бо үзүнде турганындан дыка куду. Улуг-Хем, Бий-Хем, Танды, Каа-Хем дээр шыкар кол тараал районнарның колхозтарында, совхозтарында септелгени темпиз дыка оюмун. Бай-Тайга районда 32 комбайнның күгүл 2-зи септеттинген.

Силос ажаар комбайннарның септелгези республикада 25,5 хуу куусеттинген. Оң иштинде Бай-Тайга, Тожу районнарның болгаш Кызыл хоорай Сөвөдиниң амыл-агыларында чагыс-даа комбайн септелгенден үнэмзи. Республикада матналарның септелгези 11,0 хуу, чүкү автомашиналарының—72 хуу.

Бо көргүсүн чиктерден ап көргө, республикада беш чылдың үшүк чылынын ажаап алышыкыныга техниканың белеткени дыка оюмун болгаш организас чок байдалда чоруп турар-дыр. Чамык амыл-агыларда матналары, тараа арыглар, чүдүрер машина чепсектери ам-даа бөлүп четчелээш, эрткин чылын амылдап турган черлеринде турбушаан.

Моюн чылдаганы чүдөр? Колхозтарның, совхозтарның болгаш «Сельхозтехника» салбырларының удурткучтары, инженер-техниктиг амылданчылары бо чылын ажаап алышыкыга белеткелде озадап эгелээш, ам-даа шуудан чадап, организас чок чоруткан ушунмойн турарында. Септелге мастерскаларында күш-аымылдын организасташканы дыка чепсек, септелгени чорударының быныг графиги тургустумасан, ону тургустун-даа черлерде оң кууселдиз дээр демисел кошкан, септечки кадрлар четчелеттинмес.

СЭКП райкомдарының, райкуускомнарның, нөдөз амыл-агы бугурулге эргелдеринин талазында септелге амыл-агы чорудуулазгыга чогуур контролду боттадырай, чет-пестерин чайладырының хемчеглерин албайн турар. «Ажаап алышыкын ам-даа элек, шаг-үе бар» дээр чамык бот-омургадыр, шын эвес хөөнер-биле олар эптешипазаннар.

Шаг-үе элек эвес. Белеткинни чадап турда-ла тарааларның башкыны агушта бээр, ажаап алышыкыны организас чок байдал-биле эгелеш, шуудан шыдааган турда-ла тараалар массалык бонус бээр болгаш көмүг деңгээлин байдалда дүмөр дээрин эрткин чылынын практиказы көргүсүн болбай. Ол байдалды кым-даа утпаан.

Дүмүт ажаап алышыкыныга белеткелди чер болганга хүндүн чок калбарып чорудар херек. Комбайннарның болгаш ажаап алышыкыга кирер өске нөдөз амыл-агы чепсектерин септелгени «Сельхозтехника» салбырларының мастерскаларына, колхозтарның, совхозтарның боттарына графиги бугулар чорудар. Бо талазы-биле мурнакы амыл-агылар бисте бар. Чимаз, Каа-Хем районда «Тилеке» нөдөз амыл-агы артелиниң тараалылары септелгени боттарының мастерскаларында чедишикинниң чорудуу, 8 комбайнның септелгени үндүргөнер.

Септелге үзүнде «Сельхозтехника» септелге черлерин болгаш колхозтарның, совхозтарның мастерскаларының аразында харылаазын үндүзүм-биле экинжидер, амыл-агылардан мастерскаларын септелгеге кирер техниканы өй-шаанда чедириң, а септеттинген техниканы элдеринче чорудуу организастаар дугайында айтыргыны чедишикинниң шийтирелзе чогуур.

Техниканы септелгезин ийи элчег-биле дүргөн болгаш шынарлыг чорудар. Септелгенден үнгөн комбайн, трактор, жатна, тараа арыглар машина бурузун тускай комиссияның чинаалдазы чокка септеттинген деп санавас чурумну шыгыгы барымдаалар.

Техника септелгезинден аңгыда, ажаап алышыкыны белеткенир чүдүрер-ле хей. Тараа экин сайгарар, чүдүрер херекселдерин, силалдарыны, кургадылгы херекселдерин, шаңыраңны, хову тургалдарының орган-саваларын белеткээр болгаш оон-даа өске. Бо бүгү амылдары калбак фронт-биле чорударының үзүн нелген, мааза каныг-даа таварлаашкын турбас!

Ажаап алышыкыны массалыг үзүнде ийи элчег-биле амылдарыга четчир механизатор кадрларны амыл-агылар амыдагаштан четчелеткээр ужурулуг.

Бүгү талазы-биле шыгыгы белеткел—беш чылдың үшүк чылынын дүмүдүн өй-шаанда ажаап алгырын хандырар. Ындыг белеткел партия, совет болгаш нөдөз амыл-агы органының талазында амылдан канычар уштап башкарганандан, оң чорудуулазын хүн бурунун контролонга алганындан, тараалыларның ортуунда социалисттик чарышты дээштиг организастаанындан хамаарым.

Түңнел беседа

Июль 10-да СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев, ССРЭ-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин Каттышкан Араб Республика-ның Президенти болгаш Араб социалисттик эвеледин Даргазы Гамаль Абдель Насер-биле түңнел беседазы болган.

Найралды болгаш чүрөктүн ханы байдалында эрткин беседаны үзүнде ийи талаларга сонургалдып айтыргаларын талазы-биле санал-ооналарын солтулазы түгүтүлээш.

(СЭТА).

Москвадан чорупкан

Июль 10-да совет наймысаладык чурттакчылары Каттышкан Араб Республиканы Президенти болгаш Араб социалисттик эвеледин Даргазы Гамаль Абдель Насер чыгыш-биле үдөө. Аалчы СЭКП Топ Комитетинин, ССРЭ-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун болгаш Совет чазактык чалаанын бугулар алынып аян-чорупуу кылып, недела дургузуда Совет Эвелединге чоруп турган.

Хүндүтү алынып үдээр-биле Внуково аэродромга аштер Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный болгаш өскөдөр-даа келген.

Гамаль Абдель Насер-биле кады ону үдөп чорупуу кижилер Югославияга чорупкан.

(СЭТА).

Республиканың хөрээженнер чөвүлелдеринин бөлүк даргаларын Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хүндүлел бинжи-биле шаңнаар дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Чарлыы

Коммунизм тургузуушкунуң хөрээге хөрээженнери кириштер талазы-биле үрө-түңнелдиг амылда келген дээр, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Хүндүлел бинжи-биле шаңнаар болза. Бера Намышкына Борбакты—Чөөн-Хемчик районун Бажың-Алаак сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Елена Гавриловна Бортикочанын—Каа-Хем районун Иланика сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Нина Антеевна Ензакты—Танды районун Хову-Аксы сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Александра Хопуй-оолуна Карасалды—Барың-Хемчик районун Эр-ги-Барлык сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Олай Ензакына Маадым—Тожу районун Ий сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Кызыл хоорай. 1968 чылдың июль 10.

Намца Сундеевна Монгушту—Өвүр районун Сатгы сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Сола Калеева Салмыкчааны—Тес-Хем районун Бейлар-Арыг сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Монгуш Покее-оолуна Серини—Улуг-Хем районун Торгалыг сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы. Күске Чамиевна Эренчины—Эрзин районун Бай-Даг сурда хөрээженнер чөвүлелиниң даргазы.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА. Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

ЧУРУКТА: республиканың хөрээженнер чөвүлелдеринин даргаларының чөвүлел хуралының бөлүк кижикчилери (солгай таладан он талаже) Н. ЕНЗАК, К. ОЮН, А. САНЧАТ, Н. ТЫРТЫК-КАРА, С. МАСЛЕННИКОВА, С. КАЗАНЦЕВА, А. САРЫГ-ООЛ.

Бо эштерин хуралдын чапсар үзүнде бистик фотокорреспондентис СТЕПАН ФЕОКТИСТОВ чурукка тырттырган.

БҮЗҮРЕЖИР ЧОРУККА ҮНДЕЗИЛЭЭШ

Совет Эвелединниң Коммунисттик партиясының Топ Комитетинин, ССРЭ-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун болгаш ССРЭ-ниң Чазактык чалаанын бугулар Каттышкан Араб Республиканы Президенти болгаш Араб социалисттик эвеледин Даргазы Гамаль Абдель Насер алынып аян-чорупуу кылып. 1968 чылдың июль 4-тен 10-га чедир Совет Эвелединге чоруп турган, Национал хуралдың даргазы Аюуб Садат, даштык херектер министри Махмуд Риад, КАР-ның чепсектик күштеринин кол штабының чазактык генерал Абдель Монеим Риад Президенти үдөп чорган.

Президент Насерниң Москвага аян-чоруп ССРЭ биле Каттышкан Араб Республиканы аразында тургустунган болгаш чедишикинниң жогжуп турар ол сырай кайыралчы тарылааларын илереткени болган дээрин кады кылган дыңдадымда демделген турар.

Москвага чоруп турган үзүнде Каттышкан Араб Республиканы Президенти Гамаль Абдель Насерниң СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев, ССРЭ-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин-биле чугалаашкыны болгаш найыралчы беседалары болушкан.

Найыралчы болгаш чүрөктүн ханы байдалында, бот-бодун бүгү билир чоруктуң өзүзүңа эрткин чылынын талазы-биле санал-ооналарын ак сепкилдиг солтулазы болган.

Араб күрүштерге уур Израильдин агрессиясы-биле холбаштыр оона кичээлгени Чоокчу Чөөн чүккө байдалче көрдүргөн деп, дыңдадымда демделген. Ол документте чугалаазы болза: Израильдин агрессиязы араб күрүштерин депшилгези тура теспирин, араб улустарын хосталгалыг демиселин доза шаарын оралдажып турар империализмдин политиказын ийити алырбизинде база бир айымдыг эвено болган деп, Совет Эвеледи болгаш Каттышкан Араб Республика санал турар. Израильдиң делегейиниң ол районунга боттарының чепсез кылдыр амылдарын үгүлүлүп, КАР-га, Сирияга, Иорданияга болгаш өскө-даа араб чурттарга уур чаа сүлээштерин болгаш коокал чок өнүк-чөнтүлгөзүн организастаар турар империализм күштеринин политиказын талалар шийтирлэг бурду шаап турар.

Чоокчу Чөөн чүкүтүң айтырмын 1967 чылдың ноябрь 22-де Айыл чок чорук Чөвүлелиниң резолюциязында үндүзүлгөзү таварыштыр шийтирлээриниң эргежок чугулазын дугайын талалар база катал меделген турар. КАР-ның чааза тайбынны катал тургузар дугайында сарыш салышыкыны илереттештир, ол резолюцияны чоокчу үдөп күрүштеринде ботуңуңуңуң дугайын меделген болгаш ол сорулга-биле практиктик чугула башкылары баш бурунгар кылган. Совет чазак бо айтыргыга КАР-ның инициативазын болгаш-чоругуу-биле үзөл, ону дөткөп турар. 1967 чылдың ноябрь араб чурттарга оон бугурун халлаашкыны түңнелдерин бижыглар дээр Израильдин болгаш ону дөткөз империализм күштеринин оралдажышкыны буурашкыга таварышкан дээринге быжыг бүзүрелли талалар илеретлээш.

Экономиканы болгаш камгаланыр органы бижыгларынга, агрессорга уур демиселге болгаш агрессияның чедирген когаралдарын ууткарылга Совет Эвелединниң Каттышкан Араб Республикага көргүзүп турар политикаг дөткөмчез болгаш практиктик уугу дууламчызы дээр СЭКП ТК-га, Совет чазак-ка болгаш совет уулакса ханы өөрүп четтиршикни КАР-ның Президенти болгаш Араб социалисттик эвеледин Даргазы Г. А. Насер чугалааш.

Совет тала араб күрүштеринин чалгыс эви дээр демиселге КАР-ның чазактык болгаш Президент Насериниң хууда күженишиктерин беди-биле үзөлүп көрүп турар, ССРЭ-ниң чааза израиль агрессорларга уур КАР-ның болгаш өскө-даа араб күрүштеринин улуунуң эрес-маадырлыг демисели-биле совет улустуң бүгү эр-сепкил каттыштырылганын дугайын база катал меделгези.

Ол районга тайбынны болгаш айыл чок чорукту катал тургузар сорулга-биле Чоокчу Чөөн чүккө маадырлыг айтырты.

ларын талазы-биле моюн сонгаар-даа башкылары кады кылды дугайын талалар дүрүшкүн.

Делегейиниң амгы байдалынын, национал-хосталгалыг шим-чешкиниң, бүтү-янтти тайбынны болгаш улустарын айыл чок чорупуу бижыгларын өйү келген айтыргаларын талазы-биле санал-ооналарын солтулазы чоруп турда делегейиниң эң чугула айтыргаларын талазы-биле Совет Эвелединниң болгаш Каттышкан Араб Республиканың удурткучтарының үзөп-бодалдарының дүжүп турарын талалар күрөл ханышыкы-биле меделгези деп, дыңдадымда меделгези.

Совет Эвеледи болгаш Каттышкан Араб Республика маадырлыг ыстыап улус-биле боттарынын бүгү эр-сепкил каттыштырылганын илереткен. Мурнуу-Чөөн Азияга айымдыг байдалды тургузуп, делегейиниң дүжүктүгү чоруп күштелерин турар АКУШ-тын Вьетнама чепсектик агрессиязын шийтирлэг бурду шаап турар.

Колониализмден алдырды дээр, боттарынын хосталгалыг дээр демиселге Анголанын, Мозамбиктиң, «португалык» Гвинеяны болгаш өскө-даа африка девисээрлерин улустарын боттарынын бүгү дөткөп турар дугайын совет болгаш египет улустар меделген турар. Олар Мурнуу Африкага болгаш Родезияга чорудуп турар расисин политиказын килеңчешкени-биле каргал, расисин өзү-чурумун даңгыны бүтү чурттар Мурнуу Родезияга болгаш Мурнуу-Африка Республикага шериг, экономика болгаш политиктиг дууламчыны көргүзгөн соокамырны база КНО-нун бо айтыргыч талазы-биле шийтирлэг күрүштерин талалар илеретлээш.

Бүтү-янтти тайбынны хандырынын айтыргаларын көөр үзүнде Совет Эвеледи болгаш Каттышкан Араб Республика чепселенишиктер дүжүрениң болгаш чепселенишиктериниң эндере бүдүрерин соокамырны айтырмын чугулашкан. Чепселенишиктерин бүтү-янтти болгаш бүгү дүжүр дугайында дүжүрүлгөн дүргөн челин алыртыг боттарынын соуургалды олар база катал башкыны. Ядролук чепсекти илгерилес дугайында керзин КНО-нун Кол Ассамблеянының чүдүгүтүп көргөни-биле холбаштыр талалар күрүштерин ханышыкы-биле ханганмын илеретлээш.

Чепселенишиктериниң эндере бүдүрерин соокамыр болгаш чепселенишиктерин дүжүр талазы-биле сонгаарлатыныс чамдык хемчеглер дугайында Совет чазактың чаа саналдары бот-тут чаа инициатива болур дээрин талалар санал турар.

Европада байдалды дугайында санал-ооналарын солтулашкан, Совет Эвеледи болгаш Каттышкан Араб Республика Европа дилте делегейиниң ийги дайынынын артышыкыларын ууткары болгаш Европаның айыл чок чорупуу хандыры бугу-янтти тайбынны бижыгларынга улуг ужу-дузалыг болур ийик дээринге боттарынын бүзүрелли илеретлээш.

Совет Эвеледи биле Каттышкан Араб Республиканы аразында харылаашкыны улам ийи хөгжүдериң айтыргаларын чугалаашкыны үзүнде көргөн деп, дыңдадымда айтыл турар. Ийи чурттарын аразында политика, экономика болгаш шериг талазы-биле найыралчы кады амылдарының хөгжүлгөзү-дегизге күрүштерин ханышыкында ханганмын талалар илеретлээш.

Совет Эвелединниң Коммунисттик партиямын биле КАР-ның Араб социалисттик эвелединиң аразында найыралчы харылаашкыны тургустунганы болгаш хөгжүп турарында ийи талалар байыр чедирген.

КАР-ның экономиказын бижыглар болгаш хөгжүдөр талазы-биле египет улуска аажок хөй дууламчызы болгаш дөткөмчез дээр Совет Эвелединниң улуунуң болгаш чазакта өөрүп четтиршикни КАР-ның чааза илеретлээш.

КАР-ның Президенти Насериниң чоруп турган үзүнде Москвага болгаш ужуражышкылар болгаш беседалар Совет Эвеледи биле КАР-ның аразында тургустунган найыралчы харылаашкыны калбарынын болгаш халлаашкыны хөрээге чаа чугула башкы болуп турар деп, дыңдадымды түңнелде чугалааш. КАР биле ССРЭ-ниң аразында найыралчы харылаашкы болгаш бот-бодуга бүзүрел чоруктуң бижыг үндүзүм-биле тургустунган.

(СЭТА).

А. Н. Косыгин Швецияже чорупкан

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин Швецияга чазактык чалаанын бугулар алынып аян-чорупуу кылып, июль 11-де Москвадан Швецияже чорупкан.

Совет чазактың баштыгы-биле кады Швецияже Азербайжан ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Э. Н. Алиханов, Туркмен ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы М. Рапуров, ССРЭ-ниң даштык херектер министриниң бирги ораалакчызы В. В. Кузнецов, а ол шыкар ССРЭ-ниң Даштык херектер министрствозунун килдистер эргелекчилери Н. Д. Белозвостиков, Л. М. Замаятин, Ф. Ф. Молоков олар үнүпкен.

(СЭТА).

ХӨРЭЭЖЕННЕР ХУРАЛЫ

Дугу республиканың хөгжүм-ши театрынга хөрээженнер чөвүлелдеринин даргаларын республика чөвүлел хуралы бооп эрткин. Республиканың колхоздарында, совхозтарында болгаш бугурулге, албан организация чөвүлелдеринде хөрээженнер чөвүлелдеринин удурткучлары чөвүлел хуралга чыгып келген.

«В. П. Ленинни төртүтүнгениден бээр 100 чыл болур ою болгаш республиканың хөрээженнер чөвүлелдеринин сорулга-лары» деп калеткелди Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы Б. Ш. Долчамаа кылган. Хөрээженнер чөвүлелдеринин амылдын талазы-биле дуржулга солтулазында мурнакы хөрээженнер чөвүлелдеринин даргалары болгаш чалаткан тускай эртемчилер, хөй-янтти организацияларынң төлөөкчилери А. Насерал (Барың-Хемчик район), Социалисттик Күш-ажыдын Маадыры башчы С. Таман-оол (Ак-Довурлак), эми Т. Зверева (Кызыл), Н. Тыртты-Нара (Танды) дээр өскө-даа эштер санал берген.

Чөвүлел хуралдын амылдын СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары С. Н. Тока киришкен. Республиканың бүтү хөрээженнеринге кыйгыргыны хуралдын кижикчилери хүлээп алган.

Чөөн-Хемчиктен меделер

«Искра» колхозун Сат Доржулайга ууткары № 1 хову бригадыда бо чылдың часкы тарылгалы эгелээниден бээр бригадалар аразында калбарган социалисттик чарыштын доктаамал тилекчилери болуп келген. Ийчангаш ол бригаданың механизаторлары түңнел уштын саналда-ла белеткээр болгаш маатал бижиктер-биле шаңнаттырып келгенер.

Беш чылдың үшүк чылынын баштайгы чартында ба-за-ла Сат Доржулайның бригадалы теригден. Олар 1969 чылдың часкы тарылгалыга 1209 га чайгы чер аңдырла-мын чоруткан, шыгараан. Бо бригаданың кижикчилери чүгүл хову амылдары эвес, харын ийитиниң чалыга бижыг чөм-суурну белеткээр амылга база эки белеткелди ужуражып, колхоз баштаар чериден 50 тонна ситен белеткээр дээр даалганын 100 тонна кылдыр амыр күүселерин хүлээп, күженишик-ниг амылда кирипкен.

М. МАЖАА.

Эрткин улуг хүнде Чыраа-Бажы суурун чурттакчы чоно мал чөм белеткээриниң шеф-тоошкенин организастаан. Эрткин сөринде Дагыр-Шемик Борбак-Талга ситен келер еес тракторлуг, ийи автомашиналыг 260 кижик амылда эгелеш. Хову ситени дүш чет-пөзде кургап турда, сараат салымчылары амылда кирип-кел.

Шефтер чалгыс-ла хүн 18 тонна ситени белеткел, ийи сараатты тургустан. Тракторист М. Чугулар-оол, повар М. Кырбадай, амылдын О. Боров болгаш өскөдөр-даа эки амылдаш мааталганын. Шеф соон-да өнөөр, 16 мөгенин дүрө-жи болган.

Ш. КУУЛАР.

ООРУГДА САРААТТАР

Эрткин айың төңүзүнде Чөөн-Хемчик районун чамык амыл-агылар ситен килдизиниң демки эгелеш. «Болшевик» колхозта ийи хову-шол бригадалары, фермаларының, малчыларын эвеналар мал чөмөниг белеткелдиге кирип-кен.

Шыма ситени амыл-агында кезик чөтөш. Баштайгы үдөз каалга алыскап хемнер, өскө-нерден, Шем-биле Хөндөгей ооргалында сарыг-сигенин черлерден эгелешкен—деп, колхоз даргаларын хүлээлгези тур кууселди турар, амыл-агында мал бригадир Кара-Сал Шагдыр-оол чугалааш.

Сигеничлерин амыл-агы-биле таныжар дээр Кара-Сал Даваевин-биле Ак-Кара-Сугуу оуру чорупуус. Шем-биле кирген аксында тараалдан шөлөлө-лүг, үзүк-үзүк ногаан арга-ларым өзенде Донгак Манчы-оолга уурткан ховунун № 2 бригаданын турала бо. Мында төс кижик амылдап турар болду. Оларда МТЗ-50 дээр трактор агрегат, трактор

грабли бижыглаттыган. Баштайгы хүнерде 70 га черин ситени кестинген, адым сараат тургустунган.

Тракторист Борис Куулар, машинист Куулар Маадыр-оол, Монгуш Белек-оол, сараат салымчылары Анатолий Монгуш, Донгак Кай-оол оларын дугайын бригадир чыгып сөстөр-биле чугалааш. Бригада бо чылын 190 тонна ситен кезер хүлээлгези. Оларын күжү-биле эрткин чазым мал чөмөниг 450 гектар ногаан сула база тарыт-тыган. Амыл шуудан, найыралды бригаданың туралаан Кара-Сал Даваевин машин-назын шуут-ла Хөндөгей ооргалыкче улапты. Удатпаанда сарыг-сигенин кезип каан ийле хөпөөнөр, оң мындамда сараат кестүп келди. Колхозтук мурнакчы хойжуу, чүс хойга онааштыр 92 хураганы алган. Түс черин бир хоондан 2,6 гүтүк кыргып алган Хованын Оюун-оол, шыра каларызы Монгуш Чинжит-Сүрүн уруу-лары-биле казы сараат са-лам турлар. Ийи малчын 20

тонна ситен белеткээр хүлээлге алган.

Уууну 12 метр сараат бо. Кестинген ситен ам-даа хөй. Хүлээлгези амыр күүселер бис—деп, олар баштайдылар. Малчылар-биле балдырлаш-кан, база бир чурумалыг арты амыл, Дашыг-Тей болгаш Халың сүт-бараан фермаларын колхозтуктериниң ситен кылып турар чери Хову-Аксыга келди. Саанчылар, калар-чылар эрткин саалдазын доос-каш, база-ла ситен шөлүндө четкелеп келген, чал-ла амылга белеткенип, аът бажы мунар оолдарга волокушаларын, дыр-баашты дерип, үш метр

УЛУГ БАШТЫНЧЫНЫҢ ЧАГЫ-БИЛЕ

«Коммунизм дэрге совет өргө-чагырга бугу чурттуу электржигенни каттыштырганы болур» деп, В. И. Лениннин өткүт сөзү бистин чурттуусука энергетиканын хөгжүдөрүнүн программасы болган. Улут баштынчынын инициативасын баугар 1920 чылда бугу чурттуу электржигендин планын ажаллап кылган. ГОЭЛРО планы чүгө электржигендин эвес, харын бистин чурттуустун ажал-агынын чагыс ай планнаарынын эгени салган.

ГОЭЛРО планын баугар 10—15 чыл дургузунда турар чылг болгаш суг кужу-биле ажаллап электростанцияларын хуусаа төгүдө ажаллап киргенин бөгүдөн билдир бис.

«Аз-чурттуу Улут дайыннын чыдарына бистин энергетика ажал-агынын улут когаралта таварышкан болза-да, 1946 чылда-ла дайын мурунда турган деңгелин каттап тургускан.

Амгы үеде Совет Эвилели электрэнергия бугурунун талазы-биле делегейде ийги. Европада бирги черде үнгөн. Юбилейлиг чылда бистин чурттуусу 600 миллиард киловатт-шак электрэнергияны ажаллап кылган, ол 1913 чылдын деңгелинге бодарга барык 300 катеп хой.

ССРЭ-нин энергетиказына кол черин чыгып кужу-биле ажаллап станциялар өөлөп турар. 300-тен 500 муң киловатт чедир күштүг гидрогенераторлуг суг кужу-биле ажаллап станцияларын бистин барык бугу улут хемьериясте тургускан. Назаровонун болгаш Славянскинин ГЭС-тери ажаллап эгелээрге, үстүдө адаттыгч чуратгалар оон-даа көүдөр.

Совет чылдары бистин чурттуусука чыл бугу-де он миллион киловатт чад күчүлгенин ажаллап кирип турары Совет Эвилелинин экономиказын кайи хире дүргөн өзүп турарынын тодоткай херечин.

Ол Ада-чурттуу дайыннын муруну чыдарында бисте бугуруп турган энергиянын тем-чээли-биле деңгелер.

Электри энергиясы бо хүн-дерде улус ажал-агынын бугу адырларында чугула күш апарган. Бугурулге күчүлгенин, чорудатканын автоматчылдык механизастарындан аңгыда, совет кижилеринин културлуг амдыралыгын деңгелин бедиринге электрэнергия улут ролду ойноп турар.

Бугу чурттуу электржигендин дугайында пролетариаттын улут баштынчынын айткышкыны канчаар ботта-нын турарын Тыванын улугер-чизөөндө тодоткай көрүп бо-лур. Владимир Ильичинин то-руттугенинден бөрү чус чыл болур онуга беткектердин үе-зинде совет Тыванын кыска хуусаа иштинде энергетика тала-зы-биле улут хөгжүлгенин алганын чамдык чижектерин сайгарып тургаш чугаалаары көчүгү өөрчүгү.

1925 чылда «электри»,

«сайтылаан» деп сөстөрүн ты-ва араатар магадап чугаала-жып эгелээр. Ичкан Кы-зылга нефть-биле ажаллап 40 киловатт күштүг генератор до-гаар моторну тургускан. 1931 чылда ийн генератору не-мээн, бус-биле ажаллап локо-мотивти база тургускан. Ол ге-нераторларын ийити күчүзү чүгө 240 киловатт болганын-дан бичи хоорайгышты бугу-рун хандырып шыдаас турган.

Тыва Арат республика Совет Эвилелинин акы-думма найыралдыг ө-бүдүзүнүн со-ставына кирген соонда эко-номиканын эске адырлары-биле кады электрэнергияны бугурун кайгамчык хөгжөө.

Бечен чыдарынын эгеленде чугаа Кызыл хоорайга электри энергияны бугурун 1600 ки-ловатт четкен.

Иччалажок республиканын улус ажал-агынын шаккын хөгжүлгенин, илалыг кедээ ажал-агынын механизастары, электрэнергия бугурун узам көүдөдирин негей бер-

ген. 1954 чылда Кызылга бус-биле ажаллап күчүлүг станцияны тудуп эгелөөш, дөрт чыл болганда ону ажал-лап киген. Ол станциянын дерин-херекеси Чехословакия-дан келген. Чаа станцияны ажаллап кигиреи-биле рес-публика найыссыларына элек-три энергияны бугурун барык беш катеп эскен болган элөөн каш районнарны Кызылдан хандырап аргалып болган.

1958 чылда республикага электрэнергия бугурун 1945 чылда турганын барык 20 катеп эскен ийиле, азы 17,9 миллион киловатт-шак четкен. Районнар төптеринге, колхоз-тарга болгаш совхозтарга база ажалыг суурларга дизельг электростанциялар көүдөөн турган.

60 чылдарда республикага улут бугурулгенин тудуп эгелөөш-биле чергелештир Хо-ву-Аксынга, Ак-Довуракка күштүг станцияларын тудган. Тывада бус күжү-биле ажал-лап үш улут станцияны ажал-лап кигиреи колхозтар, сов-хозтарын экономиказын бы-жылгаарына кайгамчык эки салдардыг болган. Районнар төптеринге база кедээ суур-ларга турган бичи үрүмек станцияларын солааны күрү-неге хой түнүгү канналыг берген. Чижек кылдыр чүгө Туран хоорайны ап көрөөлөр. Кызылдын энергияны ажаа чедер мурунда тус-тус организа-цияларга болгаш хоорайнын коммунал ажал-агыг чериге 13 үрүмек станция тургажок,

чүткен энергия четкен. Ол черлерге чедир бедик вольту-луг электри шугумун туткан, оон хемчээли ийити-биле 4,5 муң километр ажитур турар.

Бир өвөс Тыванын электри-жигендинин бо каттазын то-тот көр болза, келер үеде ту-дар объектилерин хайчу че-раан. Ол ийити-даа болур ужурап.

Аныак республиканын кай-гамчык хөгжүлгенин, оон эгээр-тинмес казымал байлаа алек-тротүчүлгенин ам-даа хойну ажаллап кигирин негей берген. Перспективтиг пла-нашкынын шийтээр алырга, бистин республикамыста 1970 чылда 50 миллион, а 1980 чылда 500 миллион киловатт-шак электрэнергияны ажал-лап кылган.

Ийча хой энергияны кайып алыры деп айттыг тургус-тунуп келир. Илалыг хой энергияны хергелээр хичи, металлургия болгаш даг үлү-шүрү чокку чыдарында эгелен дүргөн хөгжүрүр апар болгай.

Сибиринин улут күчүлүг энергетика системасы бистин ырак эвес 200 километр хире черде келген болганда бо ай-тыргыш шийтээрлери берге эвес, ол шийтээрлери-даа эгелөөн. Тыванын электри энергияны хергелелин Си-биринин энергосистемасын-дан хандырап дээш 1967 чылда Абадан Ак-Довуракке күштүг электри шугумун тудуп эге-лөөн. Ол кезинде баргаш Кы-зылга чедер. Ичкан оон та-раан электри энергияны бугу Тыванын хандырап.

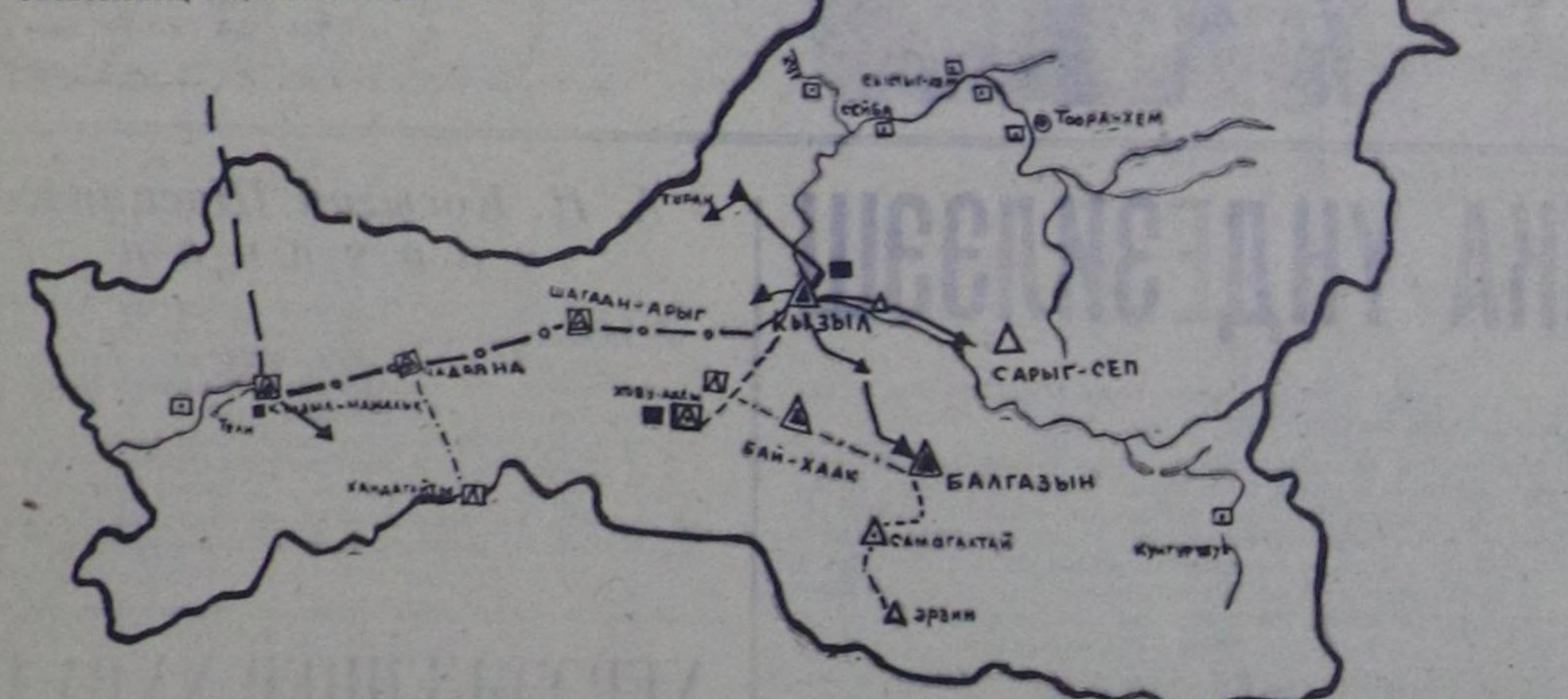
Тывага бедик вольтулуг электринин киреи-биле Ак-Довуракка, Чаданга, Кызыл-га болгаш Хоу-Аксынга биске көстүп көрбөс күштүг по-дстанцияларын тудар. Оларын дузазы-биле тус-тус районнар-же электри одун хуваап чорудар. Бо хүн-дер Балга-зындан Эрзин, Тес-Хем рай-оннарже Кызылдын электринин дамчырап шугумун тудуп ту-рар.

«Тыва АССР-нин бугурунчу күштүг хөгжүдөрүнге дуза-лаар хемчегер дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Чөвүл-енин болгаш партия Төп Ко-митетинин доктаалда үстүдө ажаан ажалдарын айткан. Чокта чаа ССРЭ-нин Энерге-

тика болгаш электрификация министрствозуну комиссия-ны биске чоран. Комиссия кижигүнери планда көрдүгөн ажалдарын боттадыр тала-зы-биле үнөдиг саналдарын, практиктиг дузаны көргүсөн.

ТЫВАНЫН ЭКОНОМИКТИГ КАРТАЗЫ

- Демдертерин тайыбыры:**
- Бус-биле ажаллап электростанциялар
 - Дизельг электростанциялар
 - Подстанциялар
 - Тудар подстанциялар
- ажыллап электри шугуму
туттунуп турар электри шугуму
телевиленде электри шугуму

Тыванын улус ажал-агынын база бир чугула адыры— энергетиканын чокку чыдар-да хөгжүлгенин мындыг аны-лит. Кыдыг кызыгаар, эконо-мика хөгжүлгенин аң-не чыдып калган чадазыга тур-ган тыва улустун Октябрь ре-волюциянын ачынында бо хире кайгамчык хөгжүлгенин апарганын пролетариаттын улут баштынчыны В. И. Лениннин төртүтүнгенин бөрү чус чыл болур оял ут-куштур база катеп деңгел-лери артык эвес. Коммунист ийитиледик үе-зинде бугу улустарын дең өргөлг кады ажалдажылганын, кайгам-чык хөгжүлгенин дугайында башкы Лениннин өрөдигн бузуреткен бир чижекти моон көрүп болур.

П. ЧУМАНОВ,
Кызылдын электростанция-нын директору.

В. ХАРЧЕНКО,
инженер.

ХООЧУН ПЛАНИНГА АНДИСТ

Ийел-политиктиг ажалда чугула черин партия өөредилге-ни ээлеп турар. Марксизм-ленинизмдин өндүр чаггай өөредини он, чээрби чыдарыда пропагандалап келген активчи-лер бистин республикага эвээш эвес. Оларга СЭКП-нин Бин-Хем райкомунун кижигүнери, райкукумунун шатаа килди-инин начальниги Иван Михай-лович Кышын хамааржыр.

Оон уаурткаа политиктиг эге шканын эртен өөредилге чылдында 19 диниачылар, оларын иштинде 7 коммунист-тер болгаш 9 комсомолчулар өөренип турган. Партия чыры-дымышкынын системасына политиктиг эге билигн чедип алган дугайында херемелдерин оларын кижиги бугурунге тышкан.

Дуржулгалыг пропагандист политиктиг билгилери шийтээд алырынга, теориянын ай-тырлары өөренирген дини-ачыларын согууралын хай-жыгып ишкан болган ийн-чарын, политиктиг чогаалды боттар тускайлап өөренири-нин дээр аргазын оларын хой нуруулуна чамдыл берген.

Партия чырыдымышкынын системасына политиктиг эге шканын өөредилге програм-манында корудуген эртерини, теоретиктиг айтырлары хан-ны-биле шийтээд алыг дини-ачылар амырал ханды-рылга комбинацияла эвээш эвес. Чижээ, туубуу цегиде ажаллап турар коммунист эш Кудра — бугурулгенин му-ракчызы, илелкиг хой-ни-ичи. Туран хоорайнын Ко-мсомолская куудуузунада бы-жылгааа участогунга агитация ажаллап ол илелкиг чорудуп, бистин чурттуустун по-литиктиг, экономиктиг, култур-луг амыралыгын болгаш ам-гы делегей байдалынын дуга-йында политиктиг информация-ларын чуртгалыгара недела саньда кылып берип турар. Эш Кудраын шкөлөдө бугу уругларын өөредилгени эки болгаш чурум-сагыггазы үлө-лөгүр.

Диниачыларга, оларын бугу-рулге ажал-чорудулганын,

уран аргазы — эң-не берге болгаш нарын херек дээрин Иван Михайлович көчүгү эки билдир. Ийчаарга, бугурулгенин уран чүгүлү дээрге, пар-тиягиз пропагандистин чед-илкигин ажаллаарын үнө-дигин билдир болур. Бугурулгенин иштинде бугурулгенин кылдыр дамчылып боор, килди-лерин бугурулгенин талдоо, про-пагандист кижиги хамгыгын мурунула боду хой чүдөдирин билдир алыр, бодунуц билин соксаал чокка бедилер ужу-руг. Бо чугула негелден эш Кышын чигеи-биле күтүсөдиг келген.

Кичээл бугурунге белетке-ди, планын болгаш конспекти-ни тургузарын ол ажал ша-гыгын соолдунде, кижээ кы-лым эгелээр болгаш чамдыкта дүңкенин бир шакка чедир ажаллап чачыкан. Партия райкомунун кижигүнери, ажалыг чопнар депутаттары-нын район Советинин шатаа, райкукумунун шатаа, килди-леринин начальниги эш Кышын хой-ниичи болгаш күрүне хузаагелери-де эмгекчой хой. Районга ийити-гиз корум-чурумун хандыра-ны, социалист хообулду-рунун камгаларын шыкаш улут ажал-биле хой-ниичи хузаагелери күтүсөдирин ийн холбоштырып, Иван Михайлович Кышыннын четтигип турарын кижиги магадлаан барып шыдаас. Чангыс ко-лхоз ий-ле шак шийтпиде по-литикчээл эртеринге белет-кенир дээш хой шакты чары-галар, күштү үндүрүр про-пагандист негеттерин. Кичээл бугурунге белеткенир хой саньг поминири, му-ракчылар, согула параткы-лар теоретиктиг чүдөдирин көчүгү ужурга пропагандист таваржыр.

Кичээлге мык кылдыр бе-леткенип алган кезир про-пагандист эш Кышыннын бесе-дарын, лекцияларын, тайла-быр чугаалаарын, хань утка-лыг харымдарын диниачы-лар аажок согууралп дини-чаарлар. Кичээлдерин эртин-теринин дээр методиказын

ол шийип алган: эртен не-дела делегей кырынга, бис-тиг чурттуусука, республика-га, районга, а ол шыкаш ам-дырла хандыралга комбина-цияла болгашына кол-кол бо-лушкунуларын дугайын кичээл бугурунчу эгеленде дини-ачыларга ол дончуу-биле информател диниачылар турар. Ийити хемчегер политпро-пагандист кылырынга 15—20 минута чарыгалтынар. Дини-ачыларын согууралган ай-тырларынга харыны бер-ген соонда Иван Михайлович кичээлди темиз-биле олар-ны таныштырап болгаш өөр-енир материалды таймырлап киртир.

Октябрьнун социалист Улут революциянын 50 чы-лы-биле холбоштыр СЭКП Төп Комитетинин документтерин моон соңгаар-да пропаганда-ларын партия өөредилгенин чугула согула болуп арты-шан турарын хоочун про-пагандист эш Кышын, Ийчаарга, Октябрьнун бечен чыды-биле холбошкан материалдарга ха-маарыштыр азын каш тайлы-бырыг лекцияларын кылы-ныр пропагандист планна ал-ган. Турарын амырал хан-дырла комбинацияла по-литиктиг эге шканын бава-зынга марксизм-ленинизмдин үндөдиринин дөрт чыл хуу-салыг ортумак шкөлөзүн тургузар согула салдыган. 1968—1969 өөредилге чылдында Иван Михайлович СЭКП то-бу-гузуну талазы-биле ком-бинатта пропагандист.

Совет Эвилелинин алдарыг ленинни Коммунист партия-зынын төөгүзүн ажалыг кон-спекттиг негелтүрүрүр тайы-бырларга он Кышын муруну чыдарына шыкаш, тема бугурунго хамаарыштыр өөредилгенин техниктиг хо-рекелдерин болгаш көргүзүг материалдарын калбаа-биле ажаллап бодуп турар. Мар-ксизм-ленинизмдин классикте-ринин чогаалдарын коммунист тургузуушкунун амгы согууралыг-биле болгаш практикамы-биле сырып хол-баалыг кылдыр өөренир —

партия чырыдымышкында кол чүгү болур.

Мынчангаш, эртен 1967—1968 өөредилге чылдында Иван Михайлович политиктиг кичээл бугурун коллективтин амыралыг-биле сырып хол-боштырып доктаамал ора-дажып келген. Чижээ, дини-ачы бугурунчу бугурулге ажал-чорудулганын, хой-ни-ичи амыралыг кижигелен-зип, хуузулда амырал-чуртталганын байдалын, ажал-толуңу кижигелендирген болгаш өөредилгенин ол үр-гүлүч согуурган турган. Амы-рал хандыралга комбина-цияла политиктиг өөредилге-ни шак кыдыр дээр органи-застан чорук хуузалыг салгыла-чурумун быжылга-рынга, планын даалаларын чедикчилерин күтүсөдирге таарымчалыг салдарын чедир-ген. Комбинаттын коллектив бодунуц бугурунге планын ай, квартал саньда доктаамал ажал күтүсөдиг келген. Чижээ, 1968 чылдын баштайгы чары-мында сайгарылга планын коллектив 101 хуу күтүсөткен.

Хоочун пропагандист эш Кы-шын комбинакта чугаа кичээл-дер эртерин-биле кызыгаар-латкымак, яны-бур темаларга лекцияларын, плетек-дерин комбиначылдарын ор-тузунга болгаш эске-даа кол-лективтерге кылып берип ту-рар. Политикчээлдерин эртин-терин, лекцияларын, плетек-дерин кылырынга дуржу-галыг пропагандист. «Партия-ны жаны», «Коммунист», «По-литическое самобозаванье», «Агитатор» деп журналдарын болгаш «Ийчаарга», «Туниская правда», «Шыр» согууралып калбаа-биле ажаллап турар. Пропагандист ажалында кол-ла үнөтүп чүгү — ол дээрге, политиктиг литерату-раны, согууралыг, журнал-дарын боттары тускайлап ажаллап шыдаар кылдыр барык бугу диниачыларын өөредип наанында болур.

А. ДУРЖАА

Кижинин кадыкшылы дээш

ССРЭ-нин Дээди Советинин чедиги чы-жынын дөртүк сессиязын «Чонга меди-цина дузалалыгын байдалын болгаш ССРЭ-ге кадык камгаланын кижигер тала-зы-биле хемчегелерин дугайында» айт-кыны чугаалашкан. ССРЭ-нин Дээди Со-ветинин кадык камгалар болгаш ону үр-гүлүч кижигер дугайында сагыш салы-шынын улам күштөдирер, аарыларын бол-дурбазынга болгаш оларын кызырагы-на ийит бээр социал-экономика болгаш меди-цина хемчегелерин калбартыр күрүне-ни эң чугула согууралыг деп доктааткан.

Эрзин районун кадык камгала албан черлери, оон ажаллаачылары ол доктаалды амыралга боттадыр дээш бугу-де кү-жүн салып турарлар. Ийчаарга, профилат-тиг ажалдарын чорударына район төвүнүц эмгелген, беш эмгелге пункттары ажал-лап турар. Профилаттиг ийичилдерге 3053 уруг кижилер, 734 бичи уруглар ший-чиккен база аарыларга удуз 9089 тарма-ларын чоруткан.

Район төвүнде эмгелгенде аңгыда, суур-ларда эмгелге пункттары аары кижилерин хузааг алырынын чурумун таарымчалыг шактарда кылдыр таарыштыр тургускан. Чалагалар болгаш үнүшкүнерге хергелээ-рин эмгелгенде үш мамжалары доктаа-мал ажаллап турары-биле чергелештир, ра-йоннуц эске албан черлеринин машина-ларын график баугар база ажаллап турар.

Колхозтар төптеринде эмгелге пунктта-рына район эмгелгенден ий-ий дээди эртерин эмчилерин быжылган. Ол эмчи-лер практиктиг дузаны чедиреринде аң-гыда, эмгелге пункттарынын ажалдарына киржип, медицина темизинга лекция, бесе-даарын чога кылып берип турарлар. Ме-дицина талазы-биле пропаганда ажалын күштөдирер тургаш, Кызыл крест ийитиле-ниг кижигүнери 1200 кижини кирип, 25 кезек черлерге саньостуларын тургускан, 1150 кижини куралыг доюрга кирип ал-ган. Хоочулар берген аары кижилерин дис-пансерлиг үчкөт кигиргеш, эмчинин доктаа-мал хайгаарына ап, эмип турар. Ам ра-йонун бугу чуртталгаларын рентгенге ший-чилер ажалда доозары чокушулаан.

Районда 9 дээш, 22 ортумак эртерин эм-чилер бар. Оларын тускай мергелжиян бол-

гаш практиктиг дуржулгалын бедилер согу-ла-биле семинарларын, конференцияларын ай-санында эртерин турар. Бо чылын респу-бликанын төп эмгелгенде база эмчилер би-ли бедилер институттарга 8 кижини, 5—10 хонукту семинарларга 8 кижини өөркеткен.

Райкукумом, кедээ Советтер кадык камга-ла черлеринин ажалына дуза чедирерин талазы-биле чамдык ажалдарын кы-ганар. Нарын болгаш Бай-Дар кедээ Со-веттер (даргалары шийтер Белир, Хайды) чоңга медицина дузалалыгын айттыр-ларын күсүмөдирин хураалдарына тургу-зуп, шийтээрлерин хузаа ал, оон күсүл-ленин доктаамал хань турар. Нарын кедээ Советинин күсүмөдирин дээр азын эш Белир мыда медицина ажаллаачыларын ажал-амыралыгын доктаамал сагышты салып турар. Ол шыкаш район Советинин күс-күс-кени комитети кадык камгала черлеринин ажалын үргүлүч согууралп турар. Чоо-та чаа район Советинин сессиязынга «Ка-дык камгала албан черлеринин ажалын болгаш моон соңгаары согууралганын дугайында» районнуц улут эмчиз Р. Ка-лар-оолауц илелкени диниачан.

Ийчаа-лаа чамдык Советтерин күс-кү-комари, оларын доктаамал комиссиялар медицина албан черлеринин ажалыне эвээш кижигелерин салып турар. Морен кедээ Совети мыда мелукумунун материалдыг бавазын кижигер талазы-биле тодоткай хемчегелерин албаан. Район Советинин ча-нында кадык камгала талазы-биле доктаа-мал комиссия (даргасы эш Төмүр) ажал чо-руттайп турар. Чамдык кедээ Советтер, кол-хоз баштаар черлери эмгелге черлеринин септелгенин, кышка белеткенин ам-даа эге-лөөн.

Районнуц медицина ажалдакчылары В. И. Лениннин төртүтүнгенин бөрү чус чыл болгашыга төлөтүп ужуражыр дээш, чоңга медицина дузалалыгын улам кижигер дээш, бугу-де бар аргаларын, күштүг ун-дурп ажаллап турарлар.

М. ХУРАГАН-ООЛ,
райкукумунун ийити килдизинин эргелек-чизи.

Дүжүттү бүрүн ажаап алыр

Чокта чаа «Кок-Тей» сов-хоза республиканын таразы-малын семинары болган. Ко-лод ажал-агы бугурулгенин өргө-лөдиринин начальниги, агро-номдар, инженерлер база колхозтарын болгаш совхоз-тарын уауруучулары ажал киришкен. Семинарын кол темиз — дүжүт ажаап алыш-кынынга белетке.

Тыва АССР-нин кедээ ажал-агы министр эш Сера-ков семинарын ажалып тур-гаш:

— Таразымаларга бо чыл берге болуп турар — деп чу-гаалаан.—Калдакынын болгаш хат чаштыгын таразын 16 хуузун үрөп калган. Оон эске: сугаттын-даа, чаньг аң-даарган-даа черлерге тектарга онааштыр ортумаа-биле дүжүт

6—7 центнер болур хире болуп турар. Оон-биле кады комбайн-лар септелген аажок оожук чоруп, эртен чыдыг темпиз-инин саазап турар. Ажал алышкын машиналарын белет-кеди болгашында шала-биле дүжүдөдирген кичээлгенин ийитир улаан.

Чаа дүжүттү хузааг алыры-нда чаа чурум база бар болу берген. Согул чылдары чин-ге-тараа, арбай, суза талазы-биле планнар күтүсөдирген келгилээ. Ам ону каттапнаас ужурут. Ап турар про-дукциянын шынары база кул турган. Эртен чылын тараз хирал болгаш хой шыкты болгашы-биле республиканын ажал-агылар 430 муң рубль-ден когаран.

Комбайннар тараз хузааг

алыр черлерге чедир орукка тараа хой чидиргил болуп турган, чүгө дээрге автомаш-наларын дээрин багай болуп тарааны үстүндө эки дуга-лай тургускан. Бо талазы-биле баш бурунгар белеткенир ужураут.

Колээ ажал-агынын министр-ствозуну кол инженер эш Бакулин комбайнга агаар бол-гаш шык өттүрбөс арганы таар-гышты кылып алырын чугу-лазын чугаалаан. Ам кыска озунуң, таразы оонак тарааны ажаап алырга, чидиргил моон мурунука 15-тен 30 хуу чедип турган. Таразын черге токтуп каары колдуула комбайннар чык кесектерин агаар болгаш шык өтпөс байдалы багай кы-

лып алганында болгудуп тур-ган.

Ийчангаш, дүжүт гектарга онааштыр 11—12 центнер бо-луп турда, чидиргил гектардан-на 2—3 центнер чедип тур-галаан. Курган областыг тара-зымалар комбайнлары бо тала-зы-биле эки дерип алгаш, эр-кен чылын 100 муң центнер таразы камгалап алганар. Ийчангаш бо чылын комбайн бугурун ажаллаарына мык кылдыр дерип алыр ужураут, ону ажал-агыларын кол ин-женерлер, агрономдар бот-тары-биле хань таарышты-рар чорук чугула.

«Кок-Тей» совхозуц кол агро-ному эш Глазырин санал бергеш «СК-4» комбайнын агаар, шык одер чери «ок кы-лыр» дерип алган, ону кы-

чаар кылбаанында кадыг ажалыг болганын чугаалаан: мычар дерин алганда тара-зын токтур 5,5, а мычар де-ривээнде—24 хуу болган.

Колээ ажал-агынын Каа-Хем бугурулге эргелелин кол инженер эш Кулинов, «Меже-гей» совхозуц кол инженер эш Калинин, «Ок» совхозуц директору эш Новиков болгаш окселер-даа дүжүт ажаап алышкынын талазы-биле дуржулгаларын чугаалап, ком-байнларын үстүдө айтканы шыкаш кылдыр деринин бир үн-биле дөткөзгөн.

Семинардыг кижигилер оларын бо саналы барымда-лаан коор дугайында комбайн бугурур заводтарже коллектив чаганы чорутканар.

НАЙЫРАЛ НИИТИЛЕЛИ

Улут Ленинниң болгаш моол революцияны баштагы Сухэ-Баторнуң үндөйлөп тургусканы моол болгаш совет улустары аны-дуңма найыралы МАР-ны хосталгазын болгаш алышканын чыгышларын Улусчу революцияны чаалап алышканын бийиктеп келген болгаш моол сонгаар болуп артар-даа.

Бистиң чуртувустун Совет Заилели-биле шагдан тура туруп келген ол булут аны-дуңма найыралын бийиктеп келген болгаш хөгжүдериңиң херээнге чүгүлэ ролду чуртта массалык организацияларны бирээзи апарган, чээрби бир чыл бурун-апарган тургускан моол-совет найырал ниитилели ойнап турар. Оң хурээден 160 муңдан хой кичи санаттыгы турар ийикте азы бистиң чуртун чеди хамааты бурунун чеди ол ниитилелдиң кеңигүүнү болуп турар. Бүгү улуттук бугурулгелеринде, ажил-агы

болгаш культура албан черлеринде МСНН-ниң чөвүлелдери ажилдап турар.

Моол-совет найырал Ниитилелиниң кол сорулгазы болза, коммунисттик тургузуушунга Совет Заилелиниң чедишикин-нени бистиң чуртун ажилык чоннарын ортузунга бугу талалык негиздери, оң-биле кады бистиң чурттарыбыстың, улустарыбыстың аны-дуңмалышкы интернационалдык найыралын болгаш нады ажил-адылганын бийиктеп келген, оларныкы найыралдык чыңалышканын улам байдарыңа эргемон чүгүлэ чүүл болуп совет улустун демиселиниң болгаш куш-ажылынык байла дуржулгазы-биле бистиң улусту таныштырары болуп.

МСНН-ниң хой талалык ажил-чорудулгазынык хевирлериниң бирээзи — 1952 чылдан эгелээш чорудуп турар моол-совет найыралдык чыңалышканы айлар болуп.

Ол айларда Совет Заилелиниң чедишикиннениң, оң

амыдыралынык дугайында лекциялар болгаш беседалары чорутулаар, анжы-бур дегелгелери, совет кинофильмнени, найырал кеңселерин болгаш умжарылгаларын, а ол ыш-наш совет номнар, ырлар болгаш поэзиялар хунерин организаатар, найырал дугайында темага ырлар болгаш шулунтер конкурстарын эртиргилээр, МСНН-ниң шаңналы болгаш ба-за кубогу дээр спорттук мар-гылааларны, найыралдык эстафеталары болгаш өскө-даа чүүлдерин чорутулаар.

Лекциялар, беседалар болгаш илеткелдер МСНН-ниң ажилында кол чери ээлеп турар. Совет улустун амыдыралынык болгаш чедишикиннениң дугайында чугаалап турар брошюралары хой-хей аймактарнык чөвүлелдери парлап үндүрүп турар.

Совет Заилелинде үнүп турар солуннар, сеткүүлдерини чонга чыгытырар ажилга МСНН база-ла идепкейлик киржигелиг. Советтер чуртунуң улустарынык дуржулгазына,

амыдыралына болгаш ажил-чорудулгазына тураскаатты-ган дөңсөөлү болгаш теле-демакчылгаларнык хемчээ-ли, оң тематиказы үргүлчү улугулар турар.

МСНН-ниң чөвүлелдери МАР-да ажилдап турар совет тускай эртемнигериниң чанын-га ажилчы чонга аныгыт өө-редилгени организаатар, Ни-тиледик активчилериниң бол-гаш ажилчы чоннарын орус дилды өөрениргеге дузаны че-дирип турар.

Улут Октябрьниң 50 чыл оюнга белетил болгаш ону ба-йырап эртиргени МСНН-ниң амыдыралына болгаш ажил-чорудулгазына улуг болууш-кун болган. Моол-совет найы-ралдык чыңалышканы аны, «Тайбың болгаш найырал» деп, девизтиң ада-биле бистиң чурттарыбыстың кызыгаар ра-йоннарының чурттакчылары-нык умжарылгалары, ий чурт-тарнык хоочунарынык болгаш хамааты дайыннык база улус-чу революциянык киркичилик-ри-биле умжарылга, совет-

моол аныктырарыңиң фестивалы, а ол ыш-наш бистиң аны-дуң-ма армиларыбыстың дайын-чы алдарыңиң черлери-биле ка-ды чоруткан походу дээр ыш-наш өскө-даа дыка хой ажил-дар чоруттугулаан.

МСНН-ниң Совет-моол найы-рал Ниитилели-биле харылзаа-зы болгаш үрө-түнчөлдүг кады ажилдап келген чедишикинниң хөгжүп, улам-на бийиктеп ту-рар. Ол бүгү ийи ниитилелдер-ниң арасында кады ажилда-жылга дугайында чылдык-на тургузуп турар пландарда тодагай илереттинип ту-рар.

Социализм болгаш комму-низм тургузуушкунуң херэ-ээнге бол-боттарынык арасы-га дуржулгач солчулгазы, ор-ганизаациялар болгаш кишилер-ниң арасында найыралчы ха-рылаалар, делегацияларнык, културанык, уран чүүлүк ажилдап келген, куш-културалык, туристерниң, а ол ыш-наш литература, ном-нар болгаш өскө-даа парлаг материалдарынык солчулгазы дээр ыш-наш хой-хей чүүлдер ол пландарда көрдүнүп турар.

«УЛУСЧУ МООЛДУҢ АМЫ-ДЫРАЛЫ» деп журналдан.

Республиканың херээннер чөвү-лелдериниң даргалары боттарынык чыгышга анаа-ла хол курут четки-леп келбээнер. Оларнык кичи бу-рузу-ле удуртуп турар организация-зынык ажилчы херээннериниң шевер холдары, сагынгыр угааны кылып бугурун шилдик, ховар дээр ажилдарны эккелген.

Оларнык шуптузун чөвүлел хурал-дын болуп турганы хөгжүм-шини театрынык биче залын долдур дег-гэн. Ында шынап-ла чүпү чок дээр-ли! Херээннериниң бот-тывынгыр

чогаадыкчы ажилдарынык дээржи-зи — даараан хептер, угулалаан сий-лигелер, аргып кылган чүүлдер дээр өскө-даа уран кылыгылар кө-рүкчүлериңиң сонургалын хайнык-тырган.

Бо чурукта ук дегелгениң кир-жикчилери — Чөөн-Хемчик райо-дан келген херээннер А. Ондар биле Д. Идам-Сүрүн олар өөрүнүк хол-биле кылган ажилдарынык стенилерин дерип турда, С. Феок-тистов оларны чурукка тырткан.

Хой уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫ

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОН
Тос уругларны төрөөн болгаш кижизиккен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Сат Сенди-Сүрүн Дамбаева — Хайыракан суурда өг-бү-лө ээзи.
Сат Шоона Шойнова — «СЭКП-ниң XXII съездин» совхозтук ажилчыны.

СЕС УРУГЛАРЫН ТӨРӨӨН БОЛГаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Донгак Карбы Садыковна — «Тыва» совхозтук ажилчыны.
Донгак Оржунмаа Чыртаковна — «Чыраа-Бажы» совхозтук ажилчыны.

Монгуш Долба-Сүрүн Лоп-сановна — «Чыраа-Бажы» совхозтук ажилчыны.
Монгуш Чимит Алдын-Херел-овна — «Чыраа-Бажы» совхоз-тук ажилчыны.

Сат Кеңал-оол Шактаровна — «Тыва» совхозтук ажилчыны.
ЧЕДИ УРУГЛАРЫН ТӨРӨӨН БОЛГаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дагбаа Онуор Ооржакановна — «Чыраа-Бажы» совхозтук ажилчыны.

Кара-Монгуш Шончуймаа Дамдын-ооловна — «Большевик» колхозтук ажилчыны.
Карасал Черлик Шенит-ооловна — «СЭКП-ниң XXII съез-ди» совхозтук ажилчыны.

Куулар Долзат Сундуловна — «Чыраа-Бажы» совхозтук ажилчыны.
Монгуш Байыр Лопсановна — «Сут-Хөл» совхозтук ажилчы-ны.

Монгуш Серенмаа Биче-ооловна — «Сут-Хөл» совхозтук ажилчыны.
Монгуш Ылак Чакшиннае-ва — «Сут-Хөл» совхозтук ажилчыны.

Ондар Анай-Хаак Түлүшей-овна — Ленин атыг колхозтук ажилчыны.
Оржак Кызыл-кыс Далбай-овна — «Сут-Хөл» совхозтук ажилчыны.

Саая Көкөй Шыдаровна — «Искра» колхозтук ажилчыны.
Адам уругларын төрөөн болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Карасал Баринмаа Монгу-шовна — «Искра» колхозтук ажилчыны.

Куулар Билдик Чылбаковна — «Чыраа-Бажы» совхозтук ажилчыны.
Куулар Маңнай Лапсановна — амырал хандарыга ком-бинаттың ажилчыны.

ТАНДЫ РАЙОН
Сес уругларын төрөөн болгаш кижизиккен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Егорова Мария Фокеевна — «Россия» совхозтук ажилчыны.
Тажымбаа Анна Ак-ооловна — Сосновка суурда өг-бүлө ээ-зи.

ЧЕДИ УРУГЛАРЫН ТӨРӨӨН БОЛГаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дамжсан Салаймаа Лодае-ва — Сосновка суурда өг-бүлө ээ-зи.

Адам уругларын төрөөн болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Куулар Суван Танзын-ооло-ва — «Межегей» совхозтук ажилчыны.

Монгуш Анай-кыс Акмы-ооловна — «Бажык» ээзи.

Монгуш Козу-кыс Сергеле-овна — «Межегей» совхозтук ажилчыны.

Оюн Димаа Бадеевна — «Коммунизмиң хевеси» кол-хозтук ажилчыны.

Оюн Көк-кыс Ивановна — «Межегей» совхозтук ажилчы-ны.

Беш уругларын төрөөн болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Килина Анастасия Василье-ва — «Россия» совхозтук ажил-чыны.

Лакпа Дүңземаа Кара-ооло-вна — Элегес суурда өг-бүлө ээ-зи.

Монгуш Вера Ховалыговна — Элегес суурда өг-бүлө ээзи.

Оюн Ошкү-Саар Александр-овна — дуржулга станция-зын ажилчыны.

Чаш Ховалыг Номчаровна — Межегей суурда өг-бүлө ээзи.

ТЕС-ХЕМ РАЙОН
Тос уругларын төрөөн болгаш кижизиккен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Минчеймаа Зинаида Бичежик-овна — «Тес-Хем» совхозтук ажилчыны.

СЕС УРУГЛАРЫН ТӨРӨӨН БОЛГаш кижизиккен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Алимаа Зоя Самбыловна — Берт-Дал суурда өг-бүлө ээзи.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРЛЕ

Вальдек Рошениң журналистер-биле беседазы

ПАРИЖ. СЭТА-ның корреспонденти А. Красикотуң дамыткамы:

Парижтиң чогууда Хантер хоорайда Франциянык Коммунисттик партиянык Топ Комитетиниң пленуму бодунуң ажилы үргүлчүлөп турар. Пленум-нуң хуралдарынык арасында чыгар үнелде ФКП-ниң чыгыш секторун Вальдек Рошениң француз болгаш даштык журналистер-биле умжар-жыл, пленумнуң ажилынык дугайын оларга чугаалап бер-ген.

Май-июнда улустуң улут-кодрудушкунериниң дугайында, Франциянык Национал хуралыга чогулганың дугайында болгаш партиянык му-рунуга тургустунган сорулга-ларың дугайында Политбюро-нуң өмүзүннелден мээң кирген илеткеленин ФКП-ниң Топ Комитетин хандыр чугаалажып көргөн сонда чыгыш үн-биле бадылаан деп, В. Роше чугаа-лаан. Коммунисттик партия чоонга чаа болган шыныгы болгаш партия демиселе боду-нуң сорулгаларын шийиртээр, үн-биле көргөн дээрзин Топ Комитет санал турар.

Хой миллион ажилчы чон-нарга чугала экономикалык бол-гаш социал артык чүүлдерин бугурулгө ээлериңден болгаш чазактан чаалап алыр арганы ажилчы чоннарын калбаркан шимчээшкениң бээрине Коммунисттик партия улут чергези-биле дузалал.

Партиянык эң улут ачы-ха-

выязы ында болуру чугаа чок. «Эрге-чатырга чок» кылдыр бадалды тургускаш, ажилчы-нары болгаш демократтыг шимчээшкени ханым авантю-рамың мушташ кордаан де-гольту эрге-чатырганың олту-раямтаашкынык алыспаан бис деп, В. Роше үргүлчүлээ.

Канчаарга-даа деоголу эрге-чатырга антикоммунисттик үг-гүлээшкениң болгаш коргула-рың көзүлбөз кампаниязын калбартып, хоозун революс-ту кедергей чөөн бөлүктөриниң күчүлээшкенин хөдөлүшкени-рин, бистиң партияныктың док-тээл саналдан келгени кады ходелир программаны долган-дыр чоң күштериниң эвилели-ниң чогу бодунуң сорулгазы-га ажилдашыаан, бадалды болгаш ажилчы кылдыр өскө-көртү болгаш чогулгала тикчегени чедип алыр арга-лыг болган.

Деоголу эрге-чатырга поли-тиказын чүгө өскөртөй баар эвес, харын база ону улам дүр-ген улут хире-чергези-биле до-райтадыр апар деп чүвени оң сөөлү үгүлээшкенини көргүзүп турар деп, ФКП-ниң чыгыш секретары үргүлчүлөп чугаалаан. Деоголу эрге-ча-гырга ажилчы чоннарын бот-тарынык демиселиниң түнө-

лине чедип алган чүүлдерин өрткөртөй аартадырыңиң бол-гаш үндүрүлгени улуттары-нык дузазы-биле олардан де-дир хунаап алырын оралдажып турар.

Оң умжурда ФКП-ниң Топ Комитетиниң социал чаалап алышканын камгалаар, ажилчы чоннарын ажил-биле хандырткан турарын болгаш оларнык садып алыр аргалык магадааларын, социал страхо-ваниениң системасына удур уг-лаалдарыңиң декреттери күш чок болдурун, үндүрт систем-аның демократтыг реформа-зын боттадырарын, профес-сионериниң чоонга чаа чаалап алган эрелерин бийиктеп, өөредиле системаны чаарты-рын, демократтыг хосталгалар-ны камгалаарын чедип алыр төлөө, күш болгаш угаан ажилынык ажилчы чоннарын, демократтары шийиртил-дептер деп коммунистерни кылгырып турар.

Журналистер-биле беседазы түнелсине Вальдек Рошениң демгелээни болза, ФКП-ниң Топ Комитетин кады ажил-дап кылган муракчы програм-мага үлээлээш, ажилчы болгаш демократтыг күштер-ниң чыгыш ай болуп чоруу чедип алырыңиң угаалыраан ажилды чорударыңа бодунуң шийиртилини бадыткаан. Фран-киниң улутуңуң хой нуруузу ук программаны деткир бол-гаш чурттуң демократтыг чарыттыгыңиң перспектив-аны ажадыр ийик.

Агрессорлар оожургавайн турар

КАИР. (СЭТА). Суэц каналы-нын чөөн талакы эринде тур-бар израиль әскерлериңиң тан-кылары болгаш артиллерияны мөөңгө алгаш, Суэц хоорай-нын сырый чурттагычылгыр бир районун артиллерия-биле үш-улаа боолоан. Египет чепсек-тик күштер таварылга бурун-ады мөөңгөтүнгөн, харын адымыкчы-биле дайыннык от-туруштарын чылга шаап, анаа

улут когаралды чедирбашаан, чегеэзиниң соксадырыңиң ону алдаш келген.

КАР-ның чепсектик күште-риниң командагыларын парлап үндүргөн тускай дыңнадының бугура алгаш, египет артил-леристер Суэц хоорайнык ра-йонун боолоп турган ийи изра-иль артиллерия полктарыңиң от-туруштарын баскан болгаш беш израиль танкыларын, ийи

артиллерия хайгаарал пункт-ларын узуткаан. Дайын дриг-куш талазы-биле улут когарал-да таварышкан.

Суэц хоорайнык районунга израиль өңүчү-чоннарын түн-елдинде хамааты кишилериниң ортузунга когарал хой болган. Баштайык меделер-биле алыр-га, 20 киши өлтүргөн, элээн каш бажыңнарын урегден бол-гаш өрттөткен.

Кыдатта болушкуннар

Кыдаттың хой районнарында лизы-бур организаацияларнык болгаш бугулгелериниң арасында мессидежикчиликниң күш-телген дугайында дыңнады-ларнык келири үргүлчүлөп ту-рар. Даштык агентиелдер-ниң болгаш солуннарын дың-натканы-биле алырга, хан те-гүшкүнүң сегиржип алыш-кыныңиң аргазы Гуандун, Юн-нань, Фуцзянь, Гуиджоу мо-жулар, Гуанси-Чжуань автоно-мун район, Иштики Моол, Ти-бет болуп берген. Киж талазы-биле когарал дыка хой.

Гуандунга болгаш ол мо-жунуң кол хоорай Гуанчжоуда (Кантон) байла, даштык парлагалыңиң херечелээниң бугу-ра алгаш, улам-на дүшкүр-лүг болуп бар чорур. Хоорай-нык куудумчуларга, портка, Чжуншань университетиниң районунга, Хайчжоу шөлүңе болгаш өскө-даа черлерге ка-дыг-дошкун сегиржип алыш-кы болтулаан. Гуанчжоуда яр-маркаларын эртирп турарыңи-га холбаштып туткан аалчы-лар күлөп алыр орд, хой ба-жыңдар ургелен, хоорай тран-спорт саңаараан.

Гуанчжоуда кадыг-дошкун сегиржип алышкынык кол киркиччилер кылдыр «хунш» биле «дунфан» дээр ийи бөлүг-лелдин арасында өжөөнө-жир чорук Пекинде Мао Цзэ-дунуң чогулганын иштинде дем-иселиң билгеленгени илерет-леп турар боор. Хуншбизне-риниң чымырган он-он бады-лаары Гуандун шериг округу-нун база бир удуртукчул Шай Чжун-юну узуткаарын негеп

турар.

Кыдаттың төп болгаш муру-нуу жокуларында дээршикин үргүлчүлөшкөн. Моку солун-нарын дыңнадылган ап көөргө, үрлээшкени Хунань болгаш Гуандун жокуларга эң хой когаралды чедирген. Гуан-дун чурттуң база бир кол та-раалың можузу болуп турар, «Наньфан жибао» солун Гуан-дунда үрлээшкенин «эң-не күштүг үрлээшкенин бирээ-зи» дээр. «Байдал келергей шыңгыраан, хоорайларда бол-гаш көлөз суурларда үлөтүр-гө болгаш көлөз ажил-агы бу-дүрүлгөзине, а ол ыш-наш чурт-такчы чоңга болгаш эт-хорөг-тиге алыл тургустунган» деп, «Хунань жибао» солун бижээл.

«Култура революциянык» уржунда болгаш көлөз ажил-агында байдалы ала-чайгаар болуп халалтар улам нары-даткан.

Сөөлгү хунерде пекин пар-лаага Мао Цзэ-дунуң кадым Пэн Цинниң уран чүүлге бот-тандырган «чаа эргилдээниң» дугайын шугаап турар, ККП ТК-ның «Култура революция-зынык» херектериниң талазы-биле бөлүнүң организаастаан кежээниге Пекинниң «Красный фанар» дээр операзында ыр-ны чаңыл болган «эрху» дээр кыдат инструментиңиң орунга роаялды үдөгөзине-биле күтсөт-кен, Солуннар бугун арына-рын ол болушкунга бараан болдурган.

«Пэн Цинниң бодунуң хуу-зуңла чогаатканы болгаш Мао-ун иделериниң чыныгычаа чырымыга херекелген уран чүүлүң чаа чечээ көстүп кел-

ген деп, Синьхуа агентилел чул-ураан. 1964 чылда-ла Цзин Шань литература болгаш уран чүүл талазы-биле Моунуң шу-туну удуртала болдурушаан, пекин операга амгы үеийи тем-ларынга үдөгөзине роаял-биле күтсөткени деп айтышкыны бербен дээрзин Синьхуа дың-наткан. Ылдыг болза-даа, ам билдигени-биле алырга, «ре-визионисттерниң каржы бугээ-лээшкенин таварыштырган» чылдагынында ол херек шу-луудавайн келген. Ылдыг болза-даа «шапкын култура революциянык кам санын дай-зынарын кемиг, бугулуң пландарын шуут үзе шапкан» болгаш Пэн Цинниң бодала-рын «боттадырар» арганы бер-ген деп, Синьхуа чулдураан.

Шаньда артист чораш Пэн Цин Шаньга үндүрүп турган фильмгерге, шоолуг-ла эвес роаял ойнап турганын дегел-деп каары артык. Мао бөлү-нүң калбаркан «Култура рево-люциянык» эң улут роаял ол кадагай оонаган.

«Култура революциянык» айылгыга таварышканын арасында литературанык бол-гаш уран чүүлүң коску ажил-дамчылары бар деп чүве бил-дингир. Чогаадыкчы эвилелдер-ин узуткаан, театр коллективте-рин тардып сымарган, а дөрт кол театрларын чепсектик күш-терин бүрүн контролынга шуут шийиктер, Хуншбизне-дер бөбөчкөри култураның хой төлөөлөкчирин дорамдизм, мюзикл, театрлар, музыка уни-листериниң шүргүп, үсаялг скульптуралары болгаш чүрү-ктари узуткаан. (СЭТА).

ПКАП ТК-ның пленуму

ВАРШАВА. (СЭТА). ПКАП ТК-ның XII пленуму партия-ның V съездинде белетилдик айтыргаларын чугаалажып көргөн. Пленум бодунуң ажилы дооскан. Хүн чурумунуң бирги айтыры — съездеги ТК-ның теңистерин бадылаарын чугаалажып көөргө 50 кижи киришкен. ПКАП ТК-ның бир-ги секретары Владислав Гомулка пленумга түнчөл чүве чугаалаан.

Пленум ПКАП-ның V съездинде ТК-ның тезистерин бир үн-биле бадылаан.

Пленум партиянык V съездин 1968 чылдың ноябрь 11-де Варшавага чымылдыр дугайында шийиртия бир үн-биле ху-дээп алган. Съездин чугалажып айтыргалары:

1. Топ Комитеттиң өтөдү болгаш Польша Улус Республика-ны бийиктеп база улам ийи хөгжүдөр талазы-биле сорул-галар.
2. Топ ревизия комиссиянык өтөдү.
3. Топ Комитетти болгаш Топ ревизия комиссиязын соңгуур. Топ Комитет төлөөлөгенин нормаларын болгаш партиянык V съездинде делегаттар соңгуурун чурумуң база доктаат-кан.

Пленум организаастык айтыргаларын чугаалажып көргөн. Пленум Эдвар Охобтың дилзэн хандырган болгаш оң ка-дынык байдалын барымаалааш, ТК-ның Политбюро кежи-гүмүнүң хүлээлгезинден хостаян.

Пенсияга үнчел-биле холбаштыр пленум Владислав Витка оң дилзэн бугура ТК-ның секретарының хүлээлгезинден хос-таан.

ПКАП ТК-ның пленуму ТК-ның секретары Болеслав Яшук-ту Политбюро кежигүңгеге сонгаан. Политбюроуң кежигү-нүңге кандидатка болгаш ТК-ның секретарына Менцлав Мо-чар соңгуткан.

Агрессорларга согушкун

ХАНОП. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамын хостаарыңиң Улус-чу чепсектик күштериниң ко-мандалмалы Кхесань районога америк шеригтер-биле тул-чуушкуннары дугайында дыңнадыны парлап үндүргөн. Хосталга агентилелдиң дыңна-дын барымаалааш, Вьетнам информация агентилелдиң да-мчактары он дыңнадында чу-гаалап турары болза, беш айлар ажыг үеңиң дургузунда үр-гүлчүлөп келген тулчуушкун-нарын түнелсине соңгу Ку-ангиче америк командалмалык пландарын үзе шапкан, ол чо-

рук Кхесандан америк шериг-лерниң үнүп чоруурунга чедир-ген.

Кхесань чоогунга тулчууш-куннар чоруп турда дайыннык 17.000 хире солдаттарын бол-гаш офицерлерин сандан үндүр-ген, 480 америк самолёттары болгаш вертолеттары дүжүр аткан база узуткаан. Хостаа-шкының Улусчу чепсектик күш-тери хой танкыларын болгаш бронешиналарын, ок-чөмөк болгаш кивар чүүл шыгалаан 50 ажыг скелдартын узуткаан, хой саныг шериг херекселин хунаап алган.

</

1990 ЧЫЛДА МИЛЛИОН СПУТНИК

Космиктиг эраың эрткен он чыл ажыг үзүмдүгү дүргүзүндө чүс-чүс спутниктерин болгаш он-он автоматтыг станцияларын ачыында чер кырылган. Кичиник шинчилелдериниң күжү-биле тургусканы кылмал дээр «ылдыстары» улус ажыл-агыйына калбап негизделди ап, ылаңгыл харылааның болгаш агаар шинчилелиниң спутниктери хевирлиг ажылгатып турар.

Мөөн сөггөөр эң-не аны-бүрү сорулгалыг спутниктерин база автоматтыг станцияларын салып үндүрери улам көзү-дээр дээрин бузуур-биле чу-гаалап болур. Оң-биле кады космостуг дөлгөмнү шинчилээринге болгаш ажылгатынча шуут кирип чурттарын саны өзөр алаар.

Совет Эвилелиниң болгаш АНШ-тың соонда 1965 чылдан бээр Францияга спутниктерин салып эгелээ. Америк ракеталарың күжү-биле Англияны, Канаданы, Италияны, Францияны болгаш Австралияны спутниктери ужул үнгүлээ. Спутник салырыңа Япония, Германияны, Федеративтүг Республиканы болгаш өскө-даа

чурттар белеткенип турар. Оң түңнелинде 1968 чылдың марттын ортан үзүмдүгү чедир бүгү чурттарга космоске салып үндүргөн чүүлдериниң 670 хирези боттанган. Ынчаарга чыл бүрүдө салып үндүрүшкүннөрүн саны көзү-дээр дээр 1968 чылда 8, 1963 чылда 55, а 1967 чылда 127 болган.

Чакгыс салып үндүрүшкүннү үзүмдүгү безин орбитага элзэн кыш спутниктер ужул тургулаан. Ийи каттап чакгыс ракетаның күжү-биле көзү-дээр дээр ийи бединче ийи-ийи совет спутниктерин салып үндүргөн, а АНШ-ка чакгыс ракетаның күжү-биле харылааның 3 чедир үрүмнү спутниктерин салып турган. Венераге, Марска, а чамдыкта Айме совет станцияларын салып чорударга, баштай орбитага аар спутник үнгүш, оон станция адырып умар, а спутник боду элзэн үдө ужул чоруп турган. Оон аңгыда спутник салып үндүргөниң санында-ла өскө-биле кады ракетаның сөөлүгү кезээ база орбитага үнө бээр, а ракетаның думчуу, спутник быыгыглар демилгери, өскө-даа кезектери космоска «демир-дес чыылды» болуп ужулар. Чамдыкта ракетаның сөөлүгү

чадазы чакты бээр, өскө чүс-чүс бузуулаары база-ла ужул чорур. Чижээ, 1961 чылдың июльда америк бир спутникти салып үндүрүп турда, ракетаның сөөлүгү чадазы чакылган, оон 211 бузуңду үнгөн, оларны чамдыктары 1968 чылдың эгезинге чедир орбитага ужулган.

Бө чылдың марттын ортан үзүмдүгү чедир салган космиктиг аппараттарын болгаш олар-биле кады үнгөн кезектериниң никити саны 3300 четкен, оң иштинде спутниктер, автоматтыг станциялар болгаш башка-рылгалыг корабльдер 800 ажыг болган. Мынчаар айтырза нем чок: спутниктер үскүлөтүп, а космонавтар база бир айыылга таварып кээр үе туруп келбес ирги бе? Ийи америк спутниктиң үскүлөткөниң дуга-йында дыңадыг база-ла бар. Ол спутниктериниң узун антенналары «оражы» бергеш, оон ийи тарай чарлы бергенин билдир бис. Бир-тээ оларны чакгыс ракетка салып үндүргөн ба-

за аразы ыраң зөөс болганда, ону аңаа-ла бир таварылга деп болур. Ындыг таллаз үстүндө айтырыга дадалап харылаар апаар бис.

1959 чылдың январьда баштайгы кылмал планета аппарат «Ай-1» космиктиг ракетаның эгезин салганы автоматтыг станциялардан эгелеп көрүлгө. Хүннү дөлгөндүр ужул-пушаан, олар Черге элзэн кыш миллион километрден казан-даа чокчулаастар. СССР-ге салып үндүргөн «Венера-1», «Венера-2», «Марс-1», элзэн кыш «Зенд» болгаш америк «Пионер», «Маринер» станциялар база-ла ындаг. Өскө совет болгаш америк Ай станцияларының кырынга кезээ-мөңгөдө арткан. Оон аңгыда Айнык совет болгаш америк спутниктери бары билдиргир болгай. Олар база-ла черден ыраң, а ийи америк спутник программанын дооснаш, Айме «андарлы» берген. «Венера-3» база «Венера-4» совет станциялар Венера-ның кырынга дүшкөш, ында

кезээ-мөңгөдө арткан. Харылааның элзэн кыш америк спутниктери Черден дына ыраңга (36 муң километро хирезге) ужул турар.

Он-он совет болгаш америк спутниктерин Черге дүжүргөн. Ол дээрже ужулчулуг азы шендел кылып турар космиктиг корабльдер болгаш Черниң атомосфераның «кирериниң» айтырыгларын өөренип турар өскө-даа спутниктер болур. Черге дына чок, Черниң баштайгы спутниктери азы «Мисмос» сериясының спутниктери шуут хос дөлгөмгө ушпайн, атомосфераның сырыындан миллион-миллион каттап эвээш-даа болза, «агаарлыг» черде ужул чорур, ыңчангаш бичелеп, чавылап эгелээр. 150 — 160 километр бединче спутник ийи-бир десиктеш, аэродинамика күжүнүң ужурундан үрөтүп, буступ калыр.

Спутниктиң үр ужугарын билери шенелдениң хуусаанын донтадырыңа, ылаңгыя кичи-

ниң космоска ужулчулукун планнаарыңа чугуна. Баштайгы совет спутниктиң улуг «ачы-хавыаының» бирээзи болза атомосфераның бедин кыштарының сырыындан оң тодаратканы болур. Атомосфераның сырыың хүннүң чорудулганын иделпиктештиреринде база хамаары бээр. Хүннүң чорудулганының эң улуг хемчээлдиг чылдарыңа 1968 чыл база хамаары.

Чүү-чандыг-даа болза аар спутниктер үр үдө үрөткөн чоруп шыдаар. Ынчаарга-даа көчүгүч чик болгаш улуг хемчээлдиг спутниктер база-ла үр туруп болур: Хүннүң чырың басышының аңаа салдарлыг. Чижээ, америк «Чангы-1» спутникке (оң диаметри 30,5 метр) басышының кылып турар. Оң түңнелинде бир чыл ужуларынга санаан спутник ам барын 8 чыл иштинде бүдүн болуп турар.

Черге ыңчанш, нийтизи-биле Чер чогуңуң спутниктериниң үрөткөн чоруп үези кыска. Бүгү-ле дүшкөн болгаш бузул-

ган чүүлдерин барымдаалап санаарга, 1968 чылдың март 15-те Черни дөлгөндүр 300 ажыг спутниктер болгаш 800 ракеталар база оларнык оонак кезектери ужул чорур.

Бө бүгү чүүлдериниң ужурунда амгы үдө Чер кавызында спутниктериниң ужуларынга четир деиричээр улуг: бир ужулар чүүлүң туруп турар кууа элзэн кыш муң куб километрлерге деңгизир. Ынчаарга-даа космостуг «чурттанчылар» дүргөн өзүл олурар. Бир зөөс 1958 чылдың декабрь 31-де Черни дөлгөндүр чүгүлөспүспү болгаш 2 ракетка десиктеш турган болза, ол сан тустууңда 1963 чылдың декабрь 31-де 84 база 370, а 1963 чылдың мартта үстүндө адааныыс 300 база 800 санга четкен. Бир зөөс Чер кавызының космиктиг чүүлдериниң саны ол-ла темп-биле үргүлчүлээр чүвө болза, 1990 чылда оларнык саны миллион ажыг болур.

Бүгү-ле салып үндүргөн чүүлдериниң саны космиктиг шинчилелдериниң амгы үдөгү

налбарышының улам тода көргүзөр. Амгы үдө оларнык деңгизин 2300 тонна четкен. Оларнык чартын кези чер атомосфераның кызың. Ол дээрже аңаа-ла металл зөөс, харын эң нарын херекселдер, радио дамчыдар тургузулгалар болгай, ам артында оларны дерзэн дивес силер бе!

Чоокку үдө эртеденнениң мурнунга чаа сорулга туруп калыр: ол дээрже космоска ажылдар хуусааны тинген эң үнелиг аппараттарын чыыры болгаш Черге дедир эгиздери, оларнык септээри болгаш чаа салып үндүрүшкүннөргө белеткээри болур. Эртемениң хөгүмдөзү Черни, Айны болгаш Хүннү дөлгөндүр, Айме болгаш өскө-даа жылдыстары чаа-чаа автоматтыг болгаш чурттанчылыг станцияларын салып үндүрери негел кээр. Ол станциялар октагарыңгың чажытарын ажытпышаан, ыраңгы харылааны хандырышаан, агаар-бөйдүс билеринге, экиндиришкениге, геодезияга бараан болбушаан, кичи төрөлгөтениң депшилгенине күчүлүг чепсен болур.

Виктор БАЗЫНИН, СССР-ниң Эртеменер академиязының Бүгү-эвилел астроном-геодезия институтуниниң тингиле кижитүгү.

СОЛУН ЧҮҮЛДЕР БОЛУШКУНАР

Далай порту

Одесса хоорайда далай вокзалың чаа-дууду доозулган. Портун таптыр-ла ортуңда, Потемкинниң сураглыг чадаларың дүңдүң, пассажирлериниң бүтү-ле егелдеринге херек услөвөлөрүн өөренип көрүп тургаш кылган чаа бөлүк комплекс белип үнүп келген.

Чаа вокзалдың нийти хемчээли 90 муң кубометр ажып турар. Чыгыр чурттарга үнөп чыгыр шыгжаар улуг складтың кырында кадык пассажирлер

олурунга таарыштыр тургускан. Складтың кырызыңгың бир чамдык кезээ вокзал чанының шөлү кылдыр таарыштырып кылган. Вертолёттар хонар шөлү база таарыштыр шил-ил каан, ыңчангаш дыштанып келген кижилер шуут-ла портан вертолётка олурупкаш, чердер курортунче ужул чорутар алгалыг. Машиналар, автобустар тускай кылдып каан оруктап эрткен, судоларың кырыңа үнө бээр кылдыр тууду тургус-

кан. Пассажирлерин Потемкин чадазының алаандан Примор кудумчузунда вокзал чанынга чедир эскалаторлар чедирип каар. Улустуң ап чорур чүтүң чедир лифтилер болгаш көдүрер херекселдер база бар. Кол улуг залдан аңгыда, вокзалда ресторандар, салоннар, урулдарың пассажирлерге, туристерге тускай залдар болгаш өскө-даа ажыл-албан кылар өрөөндөр лөй.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,

Чаа маркалар

Бүгү делегейиң почта эвилелиниң (СССР оң кижитүгү) удуртчу чөвүлениң консультативтүг комиссиязың Москвага бөлүр сессиязыңа уткуштур СССР-ниң Харылаа министрствозу ийи почта марказын үндүргөн.

Баштайгы марканык солааг таллазында айттыг халдып олурар улааны кичиник оң аятору Юрий Левинский чуруп тургускан. Ол дээрже почтаның төгүзүң көргүзүп турары ол. Оң таллазында Комиссиянык ыблемазы — Чер бөмбүрээ-ның меридианын болгаш параллельдери, ортуңда чагаа хавы чоруп каан. Бижикирин орус болгаш француз дыллар кырында кылган. Өңү — куу болгаш хүрөң.

Ийи дугаар маркада амгы үдө почтаны чүңүң-биле чедирип турарын көргүсөш, Кремль суургазың, Москвада телешетриң чаа суургазың хевирин көргүсөш. Марканы алдыналгач сарыг өндүр кылдыр үндүргөн.

Таджик совет литератураның үндөкчелери Садриддин Айниң төрүтүнгөндөн бээр 90 чыл (1878—1954 ч. ч.) болганы холбаштыр чогаалчының чүрүш көргүсөш марканы үндүргөн.

Магаданда туристер

Павлово муулабурнуңа чоокта чаа «М. Урицкий деп океан теллоходу» чедип келген. Оң таллазында Совет Эвилелиниң 64 хоорайларыңдан 280 туристер чоран. Колманың наймысыла Магаданын көрүп дээр баштайгы туристер — москвичилер, Ленинградчылар, Киевчилер, Севастопольчулар болгаш Львовчулур, Мурманскиниң, Караганданың болгаш Красноярскиниң база чурттуң өскө-даа хоорайла-

рынык чурттанчылары. Чабри чокуттуң ол аян-чорунуң кижикчилери Ыраккы Чөөн чүктүң далайларын кезип көрүлөр. «М. Урицкий» деп теллоход Сахалинниң далай порттарында доктооп, Япон болгаш Аңгы далайларын кешкен. Оң дараазында жарыруду Куриль ордузунга, Петропавловск — Камчатский болгаш Владивосток. Юрий ПОЛОГОНКИН, (ПМА).

ажылдап турар. Чоокку субботада бистин «Барлык» совхозтун Аксы-Барлык, Садак-Терек суурларың командалары биле ужуражышыңны чык атлетикага, городкиге, волейболга, футболга база хөл-шымдыраага эрттирер деп турар бис.

Д. ЧЫМБА.

Барың-Хемчик район.

Хөндөлеңниң спортчуларында

Эрткен ийи суббота, воскресенье хүнеринде Хөндөлеңниң көктүк-шымтыг, боду бүткен стадионуңа «кижи бажы ки-зирт, айт бажы козурт» деп сөгөл болур.

Спорттук яны-бүрү хевирлеринге маргылдаалар 2 хүн үргүлчүлээни суурнуң чоңу магадандар. Шалындек 32 мөгөнө салып, 22 айтты чарыштырган. Чыкк атлетикага, волейболга, баж-кажарыга маргылдааларың спорт чөвүлели ор-

ганизастыг эрттирген. Мөгөлөрдө хой кадарчызы Н. Сат шүүлгөн, анык кадарчы К. Хезиг-оол үжүрлөшкөн, механизаторлар К. Алды-оол болгаш хоочун мөгө В. Кендас 3—4 черин алганнар. Хөл-шымдыраага бирги черин 9 кижин уткан 63 харлыг хоочун шымдыраачы Салчак Лундун

алган. Х. Начын оол, С. Монгуш оларнык бө спортка мергежили чоңу кайткан. Тилекчилерге, эгиз айттарын элдеринге өртөктүг шаңналы тывыскаан. Чүгүрүк айттардан Арбай Биче-оолдун Чүгүрүк-Доруу эрткен, Арылан-оолдун шымдыры ийги черин элзээн. Спортчуларымыс оң сөгүлү-

де «Кара-Хөл» колхозка аадып чораш келдилер. Олар волейболга база футболга кара-хөлчүлөр-биле эш-хуурун ужуражышыңны кылганнар, биргизинге аштыраа-даа, футболга тилектеги бистин коман-да чедип алган.

Салбырда спорт чөвүлели тускай планын кылып алган

Тываның алдары дээш

Сибирь болгаш Ыраккы Чөөн чүк уластарың чачыл болган национал спартакиадалар Тываны төзөлөп, оң спортчу адым камгалаары-биле бөлүк спортчулар Якут АССР-ниң төвү — Якутск хоорайже ужул чорупканнар. Спорттук национал хевирлериниң спартакиада солун болгаш чиде демкесин байлааныңа эрте дээрн маргыш чок. Ынчангаш бистин спортчуларымыс спартакиадага кирер хевирлерге шыгыш белеткелди Кызылга чартык ай хире үе иштинде кылганнар.

Спартакиададың программасында тыва, бурат хүрестер, якут халыш, ча азыры, шой көдүрери кирип турар. Спорттук тус-тус хевирлеринге Тываның алдар адым кынар камгалат киржири номчулуларга солун болур билдирип. Ынчангаш бис маңаа оларны тодаралып көрээ.

Тыва хүрешке Киров Хомушкы, Ооржак Дамы, Ооржак Кара-Кат, Александр Чыдыр олар киржир. Якут хүрешке Монгол-оол Биче-оол, Василий Базыр-Тараа, Семен Бедер, Донгак Минчег-оол киржип хүрешчир. Ча алдарыңа Виктор Мананников, Надежда Мананникова, Дмитрий оол, Андрей Фудяков, Алексей Баир олар киржир. Якут халышкы Василий Бакалов, Александр Михайлов, Александр Кутев олар киржир. Шой көдүреринге Иван Волков, Сергей Болотов, Иван Белоголов болгаш Виктор Поркин киржирлер.

Спорттук национал хевирлеринге спартакиадада боттарымыстың спортчуларымыс үдөп тура, төрөөн Тываымың адым чүткүлдүп камгалат, спортчу улуг тилегелериң чедип алгаш келериң оларга улуу-биле күзөп турар бис.

Школачыларның слёду

Калбак болгаш ийи бүрүдүгүлүштер үнөп арыңгың ортуңда, ийи таллазы кызыл-кызы болгаш ийи-караа хажылаан олар сугун кылдында ногаан олук чаткып шыккан аяңчылар кырыктар чүктүн анык туристериниң отрядтары дараалаштыр кезип эгелээ. Шөлүң элери — Бажы-Алаак школазының анык туристер боттарының туриси оңкүрүңи урер-хөгжүмүнүң таллаңгыг аялганыңа үлөйдү алгаш, чылы-биле хүлээп ап, бейи чедирип, чогулуп танышканнар.

Ол болза Чөөн-Хемчик район анык туристериниң чадтык болган район салыңга кезип турганы ол. Анык туристер дораан-на майгың-хоорайжыгашты тургузушкан, туриси аял-херекке белеткенип килерикенер... Кезжээкиниң 5 шак. Чангыс аай формаларың туриси отрядтар чыксаалыпкан. Отрядтар командирлериниң рапорттарын хүлээп алгаш

ының соонда, слёттун начальниги Ховалыг Дага анык туристериниң тоску район слёттуну ажиттыгыңа чарлаан. Урер-хөгжүм Совет Эвилелиниң Гимизини ойнап турда слёттун тугу көдүртүнгөн.

Слётка Чөөн-Хемчик районун школарыңдан 7 ортуңа, 11 сес чыл школарыңнык туриси отрядтары кирешкен. Шем сес чыл школарыңа урер-хөгжүм бөлүгү Тыва АССР-ниң урай чүдүлүң алдарың аялгачызы Константин Дамдыңниң башталгызы-биле база слётка чедип келген. Слёттун байылыг аялгачымыңың Чөөн-Хемчик райкүчүмүнүң даргазының орадакчызы Данилов, ВЛКСМ райкомунуң секретары Содуна, районо эгелекчи Шоо, районун шери комиссары Манонов олар туристерге байыр чедирип, чүвө чугаалаан.

Слёттун ийги хүңдү туристер эстафетага маргылдааларыңа чыгып, ийги, үшкү черлерин Бора-Тайга, Чыраа-Бажы школарыңнык туристер элзээннер. Сес чыл школарыңнык таллазы-биле Хорум-Даг школазының туристер бирги черин алган, а Хөндөргей, Шем школарыңнык туристер ийги, үшкү черлерин үлөшкөннер. Слёттун одаан кымыскаан. Одаг чанынга оюн-концерт, хөгөл чангылаңып турган. Дөрткү хүнде слёттун байылыг хадгынышыңы болган. Оркестрин чагай аялгачыңың ааа-биле тилекчилерге шаңналарын тысып, түңнели кылган. Совет Эвилелиниң Гимизиниң өндүр чагай аялгаш чангылаңып турда тилекчи отрядтарын төзүлдекчилер слёттун тутуң байылыг байдал-биле бадыр-ган.

К. СУТТУГ-ООЛ.

Редакторнуң орадакчызы. Д. О. БЕГЗИ.

Ийги бөлүкте

«Хүреш» стадионунун шаңналы дээр футбол маргылдааның ийги бөлүгүлө оң «Саян» болгаш «Енисей» командаларың праймык июль 9-та болган. «Енисейниң» бирги командалык таралымдан, оң ийги-командамыс оң ойнакчыларыңдан бодуңуң составын күштедирген.

Оюн «Саяннык» атаклары-биле эгелесе-даа, күзөкчүлүг тун-келди апаа бербээ. Харын бирги чартыктын орту үзүмдө «Енисей» инициативаны алгаш, ийи санжы кирген.

Чалсар сөөлүдө «Саян» чиди атаклар-биле ойнап эгелээ, мынчанга 13-кү минутта бир мажикти «Енисейниң» таллазыңа кирген. Саянчыларнык атакларың удаа-бараа болулап, «Енисейниң» камгалакчылары болгаш ератары келген айыларын эрай боорда чайлаптып турган. Ынчалгаш оң төңүжө сан өскөрүлбей, 2:1 санжы «Енисейниң» тилектеги-биле доозулган.

М. ГАМИДОВ.

Билип алыңар

ХОВУ ТУРЛААНГА АШ-ЧЕМНИК АРЫГ-ШЕВЕРИ ДЭЭШ
Уреличел аш-чем продуктуларын чүгө соок черге шыгжаңар!
Аш-чем белектеринге арыг сугну ажылдаңар!
Чүүл-бүрү продуктуларын аңгы черлерге кезип белектерин!
Белектеринге ченин үш шактан үр үдө шыгжаңар!
Чаа белектеринге ченин мурнуңа кылдыңган чем-биле холуванар!
Белектеринге ченин чиг продуктулар-биле кады кадагала-ваңар!
Аж-саваны сода холаан нигит суг-биле чугташ, тускай черге кургады салыңар.
Чем кылар черин чогуң боктааларваңар! Аш-чемни сээктерден болгаш хир-чамдан камгалаңар.
Ары-шевэр аш-чем — кадыкшымдың үндөзүң!
РЕСПУБЛИКАНЫК САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

КИНО

ИЮЛЬ 12-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: Киночыныңы 10, «Сегирит алышыңы» 2, «Востерлат» 12, 4, 5, 5, 7, 5, 9, 4, 5 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Сылдычы» чаа киночыныңы 10, «Бөгүн чаа аттаркын» 11, 30, 1, 20, «Влурнуң-мастер» 3, 15, 5, 10, 7, 10, 9, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Үр» 5, 7, 9 шактарда.

Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетинки — Бранчево кудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң орадакчыларыңнык 35-24, харысалагы секретарыңнык 23-35, партиял амырал килдининиң 23-54, агитация болгаш пропаганда килдининиң 37-13, кезээ ашыл-агыл килдининиң 21-47, үлөтүг килдининиң 22-64 чагаа, база совет тургузу килдининиң 21-27 информация килдининиң 20-60 бухгалтериянык 31-75, корректорларнык 27-41. Солун калейи барганла 32-75 телефонне болгаш.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында парлааг эгелеленип тигорграфия (Кызыл, Шетинки — Бранчево кудумчуу, 1).

Солун неделяда алды катап үнөр

ТС—00692.